

Tilfredsstillelsen vil altid blot være kortvarig. Det holdbare kræver noget andet.

Hvorfor taler vi aldrig om mig?

KRONIK

Jane Bykær, psykoanalytiker, cand.mag. i idéhistorie, ergoterapeut og forfatter til bogen "At opdage den anden". Medlem af Dansk Psykoterapeutforening

Denne overskrift er titlen på et satireprogram på DR. Og satiren har det med at gribe træk i tiden og forvrænge og forstørre dem, så vi kan grine, om ikke af os selv, da af de andre. Det, programmet griber fat i, er en omsiggribende selvcentrerethed, som får groteske følger. Det, den enkelte møder verden og den anden med, tager hele tiden udgangspunkt i den enkelte selv. Men da den enkelte i dette verdensbillede omvendt paradoksal nok er afhængig af den andens bekræftelse, udebliver det sunde selvværd. Behovet for bekræftelse bliver uendeligt.

Renæssancemennesket Nikolaus Kopernikus (1475-1543) gjorde en banebrydende opdagelse. Han var astronom og opdagede, at det verdensbillede, som samtiden gjorde brug af, var en fejlforestilling. Jorden var ikke universets centrum, som man gik og troede. Dette var en foruroligende besked i samtiden. Her gik man og troede, at vores jord var noget ganske særligt – som alt andet i universet roterede omkring. Og pludselig så verdens faktiske forhold helt anderledes ud – helt omvendt af, hvad man gik og troede. Jorden viste sig blot at være én planet blandt andre, der drejede rundt om solen.

I DAG ER det svært at forstå, hvorfor det lavede så stort et spektakel. Men hans opdagelse rystede samtidens verdensbillede. Det tog tid, før et nyt blev accepteret. Hvorfor? Fordi vi mennesker ikke giver slip på forestillinger når som helst. Hvis vi betragter vor egen psykes tendens til at ville være centrum i verden, kan det måske blive lettere at forstå samtiden. Vi mennesker klamrer os gerne til vores forestillingsverden, indtil vi er absolut nødt til at forlade den. Der er i os en indbygget modstand mod at give slip på forestillinger, som kan være særdeles vanskelige at overkomme. Det gælder i det store felt, som på Kopernikus' tid, og det gælder i det små mellem os og i hver enkelt af os. Det er det ene problem, der gør sig gældende, når verdens rette sammenhæng skal anerkendes.

Udover denne modstand mod at ændre vor forestillingstro, står vi med en anden, skjult spiller i det mulige forandringsarbejde. Vi har alle en fremmed del i os selv, som vi ikke når som helst har adgang til. Denne kombination af at holde fast i vore egne forestillinger og denne indbyggede blindhed i forhold til vore egne skjulte sider, bliver en forstyrrende cocktail i mødet med den anden og verden. Det er det, satireprogrammet kommer til at pege på. Satiren er nærmest pinlig, fordi den peger på træk i os alle, som ingen ønsker at se i sig selv, og som dog så let afsløres.

VI LEVER I en tid, hvor det at få "mere" i sig selv er blevet et mål. Det fremmer selvoptagetheden. "Mere vækst" hedder parolen. "Mere, mere, mere" flyder ind i vores ønskeverden. Det viser sig helt konkret ved en stadig større ophobning af affald og CO₂ i atmosfæren. Det er uendeligt, for dette "mere", der søges, vil aldrig i sig selv få nok. Tilfredsstillelsen vil al-

Illustration: Gert Ejton

tid blot være kortvarig. Det holdbare kræver noget andet.

Vi lader os underholde. Det ene afsnit efter det andet stiller sig til rådighed i denne mer-nydelses tjeneste – helt automatisk. Og når eksempelvis en serie på Netflix er slut – kan en ny begynde. Har underholdningen først fået os placeret i sofaen og valget af serie er overstået, er arbejdet foreløbig slut. Det dukker først op på ny på det tidspunkt, hvor man skal vælge enten at afbryde den selvkørende strøm eller vælge en ny serie. Indtil da bliver begæret efter mere umiddelbart tilfredsstillt. Den enkelte er pacificeret af nydelsen. Det, underholdningen vil med os, er at suge os ind. Det krævende er at bryde op.

VI KENDER DET fra andre dele af vort nydelsesliv. Når den søde tand kalder, eller den velsmagende ret byder de øjne, der ikke kan få nok, at tage en omgang til. Det modsatte af denne situation er arbejdet. Arbejdet består i at bremse op og overveje, om det, man eksempelvis i øjeblikket ser, er værdt at se, eller det må slutte for i dag. Arbejdet har i den sammenhæng at gøre med et nej til nydelsen. Det er at skære igennem - sige nej - for at kunne finde en ny vej.

I en tid, hvor vi i den grad lever i overflod, kender den enkelte ikke nødvendigvis nøjsomhedens nødvendighed. Man kan høre et ungt menneske sige: "Der er ingen, der skal hindre mig i at få det, som jeg

vil have det". Som om enhver forhindring kom fra den anden. Sagen er den paradoksale, at det oftest er lige omvendt. Den kommer fra den enkelte selv. Netop fordi de reelle umuligheder, verden byder en at acceptere for at kunne komme videre, ikke er opdaget.

OG SÅ ER vi tilbage ved Kopernikus. Han vendte det gamle verdensbillede på hovedet. Det udvidede verden betydeligt. Skal vi overføre dette til det enkelte menneske, vil det svare til, at dette: "Hvorfor taler vi aldrig om mig?" - udskiftes med en interesse for den anden og verden, som den er. Det vil være at vende blikket væk fra spejlet og rette det ud mod verden.

Den omvending kræver arbejde, og på det tidspunkt opdages *den anden* i en selv. Da er der sket en vending i den enkelte, der svarer til den kopernikiske. Herefter får den anden en plads, svarende til en selv, ligesom Jorden dengang blev opdaget som en af mange andre planeter i solsystemet. Først da kan der begynde at ske noget nyt. Den vending har man i et par århundreder kaldt dannelse. Dannelse er, når den anden og verden får plads til at virke ind i den enkeltes verden så forholdet kan blive mere komplekst. Først efter denne vending som dannelsen udarbejder, får vi mulighed for at blive medskabere i verden. Lad os tale noget mere om det.